

Роль стейкхолдерів у системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту»

В.І. Луговий, д.пед.н., проф., акад.,
НАПН України, Національний експерт з
реформування вищої освіти Програми Еразмус+
h-index - 19

(У презентації використанні спільні з
Ж.В. Талановою і О.М. Слюсаренко розробки)

24 травня 2018 р.

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Якість у концепції Закону України «Про вищу освіту» (2014 р. із змінами)

- концепція вимірюваної (відтак порівнюваної та визнаної) якості
- результатна парадигма
- компетентнісний підхід
- Тюнінг (з 2000 р., Єврокомісія)
- ЕСР (2005, 2015 рр., Болонський процес)

Якість у концепції Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.)

➤ Розділ III. Стандарти освітньої діяльності та вищої освіти

(з 2015 р. умови освітньої діяльності за ЗУ «Про ліцензування господарської діяльності», постановою КМУ від 10 травня 2018 р. № 347 внесено зміни в *Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти*)

➤ Стандарти вищої освіти – національна *традиція* і специфіка, але з урахуванням сучасного європейського бачення

Якість у концепції Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.)

➤ Розділ V. Забезпечення якості вищої освіти (національна *інновація*)

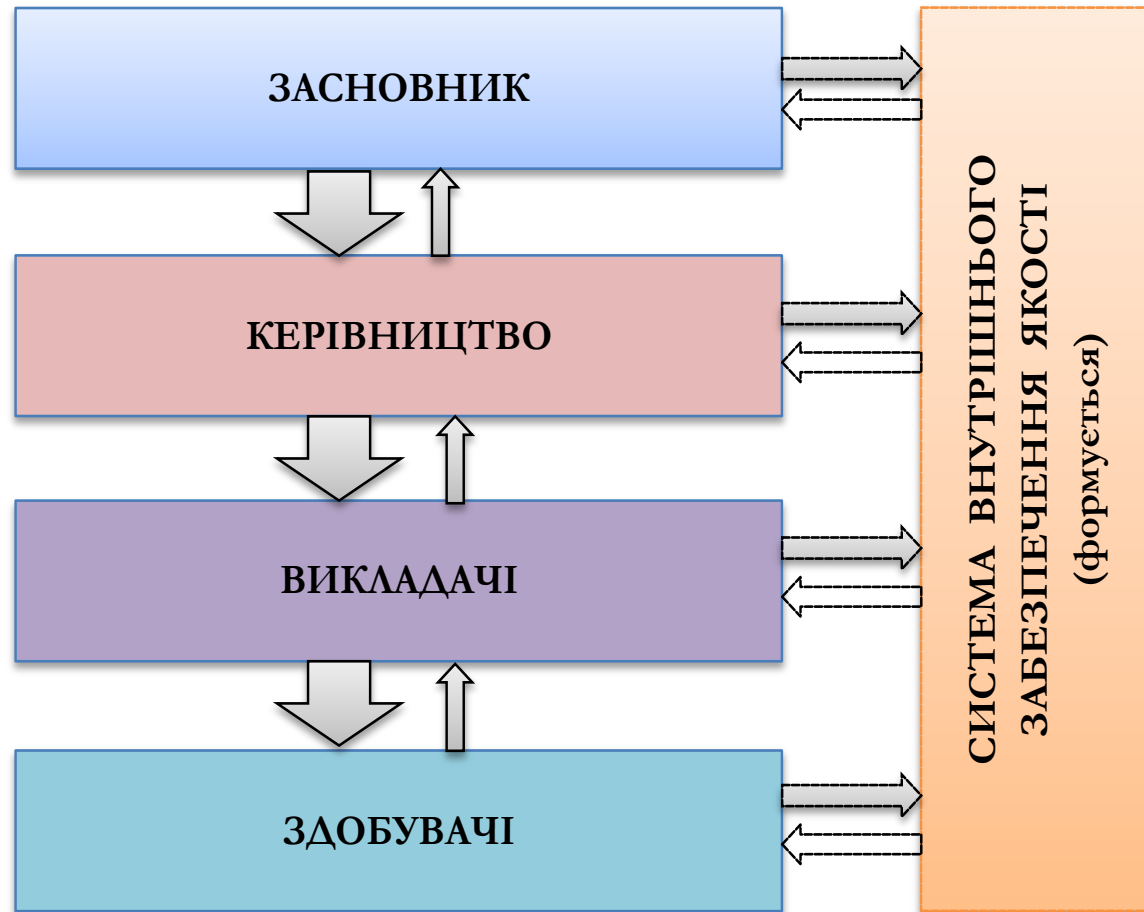
Унормовує систему забезпечення якості вищої освіти, що складається із:

- системи внутрішнього забезпечення якості (інституційний рівень)
- системи зовнішнього забезпечення якості (національний рівень)
- системи забезпечення якості діяльності НАЗЯВО

Основні стейкхолдери у системі внутрішнього забезпечення якості (інституційний рівень)

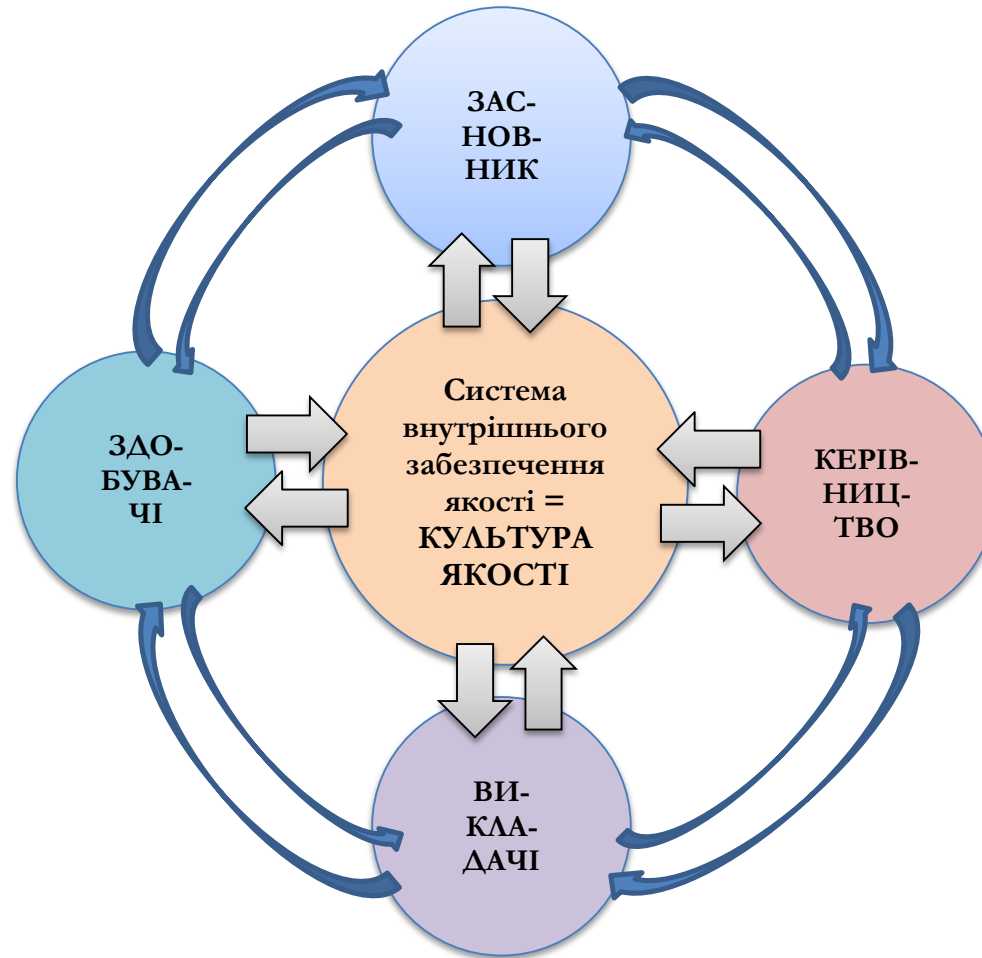
- Засновник (закладу)
- Керівництво (керівники)
- Викладачі (науково-педагогічні працівники)
- Здобувачі (вищої освіти)

Роль основних стейкхолдерів у системі внутрішнього забезпечення якості (унормована законом): сучасний стан

Фактичне домінування *субординації* (синергія відсутня)

Роль основних стейкхолдерів у системі внутрішнього забезпечення якості (унормована законом): візія

Потрібне домінування **координації, інклюзії** в діяльності та управлінні для синергійного процвітання закладу

Мотивація досягнення якості

За майже 4 роки дії ЗУ «Про вищу освіту» не вдалося створити повноцінну **систему мотивації**.

Основні стейкхолдери, за великим рахунком, **не вмотивовані або слабо вмотивовані** боротися за якість взагалі, конкурентоспроможну якість особливо.

З-поміж причин:

- брак **об'єктивного оцінювання** результатів діяльності закладів;
- брак **конкурентних засад** існування закладів;
- відсутність **НАЗЯВО**;
- нехтування кращим **світовим досвідом**.

Два виміри якості і стандартів якості

- **Якість-визначеність (норма) і якість-відповідність (досконалість, вище норми)**
- **Стандарти-сутність (норма) і стандарти-справність (досконалість, вище норми): стандарти забезпечення і стандарти розвитку**
- **Забезпечення (нормування) і вдосконалення (перевищення норми, розвиток) якості за ESR в ЄПВО**
- **Привабливий і конкурентоспроможний (досконалий) ЄПВО**

Два виміри мотивації суб'єкта

Креативна мотивація як заохочення, надихання
(creative motivation as encouragement – inspiration, support, confidence, hope) – **внутрішній для суб'єкта (зокрема особи) чинник впливу на якість діяльності (орієнтований на стандарти розвитку)**

Виконавча мотивація як стимулювання, спонукання
(executive motivation as stimulus – evoke, course, urge, push) – **зовнішній для суб'єкта (зокрема особи) чинник впливу на якість діяльності (орієнтований на стандарти забезпечення)**

Два виміри мотивації суб'єкта

Креативна мотивація як заохочення, надихання –
зумовлює прагнення суб'єкта/особи **до**
повторення успіху, винагороди за досконалість,
викликає **інноваційну ініціативу,** сприяє
формуванню **культури досконалої якості**

Виконавча мотивація як стимулювання, спонукання –
зумовлює прагнення суб'єкта/особи **до**
уникнення небезпеки, санкцій за неуспіх,
обмежується **рекомендаційно-репродуктивною**
діяльністю, формуванням мінімально достатньої
культури якості.

Конкуренція як контекст мотивації суб'єкта

Креативна мотивація як заохочення, надихання –
зумовлює прагнення суб'єкта/особи **до**
першості, лідерства, неперевершеності в
конкурентному змаганні

Виконавча мотивація як стимулювання, спонукання –
зумовлює прагнення суб'єкта/особи **до**
виживання, утримання «на плаву», «у сідлі» в
конкурентному змаганні

Конкуренція як умова розвитку і посилення тенденції до мотивації креативності/інноваційності суб'єкта

Тенденція підвищення ролі **креативної мотивації** в діяльності суб'єкта

Креативна мотивація формується у процесі становлення **культури досконалості** (культури досконалої якості) суб'єкта будь-якої модальності – **особи, інституції, нації, регіону світу**

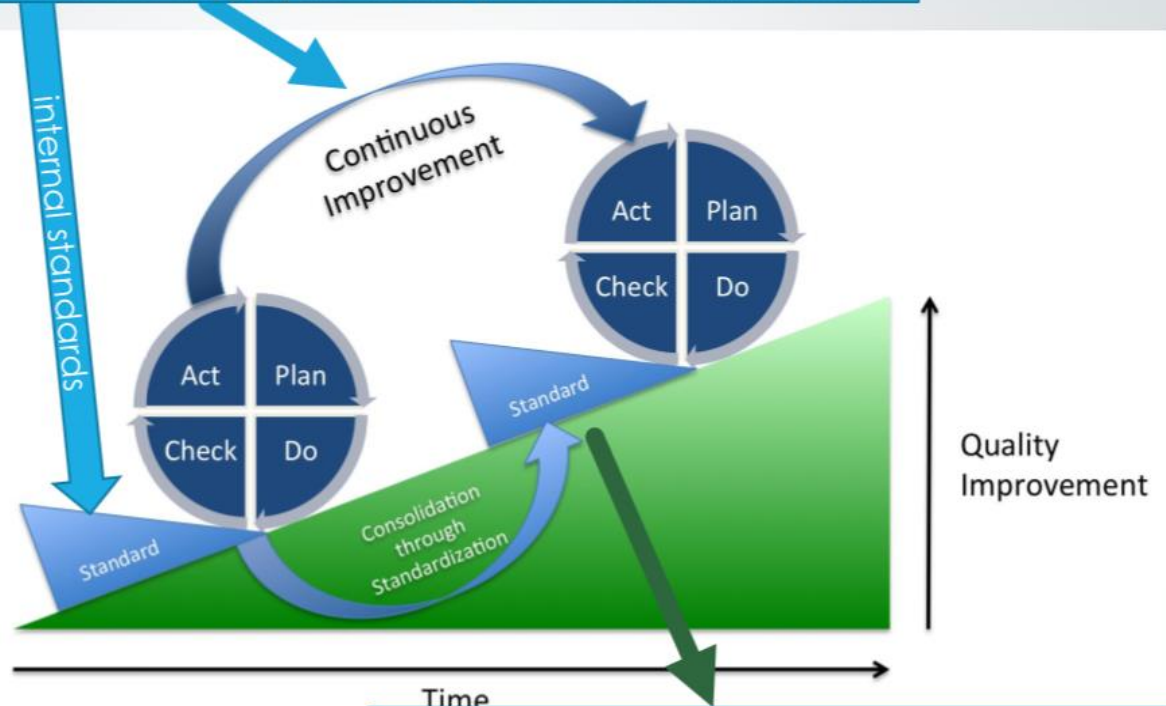
В Україні домінує система **виконавчої мотивації**

Стандартизація (убезпечення) вищої освіти (низькоукладна вища освіта)

The essentials of IQA & EQA

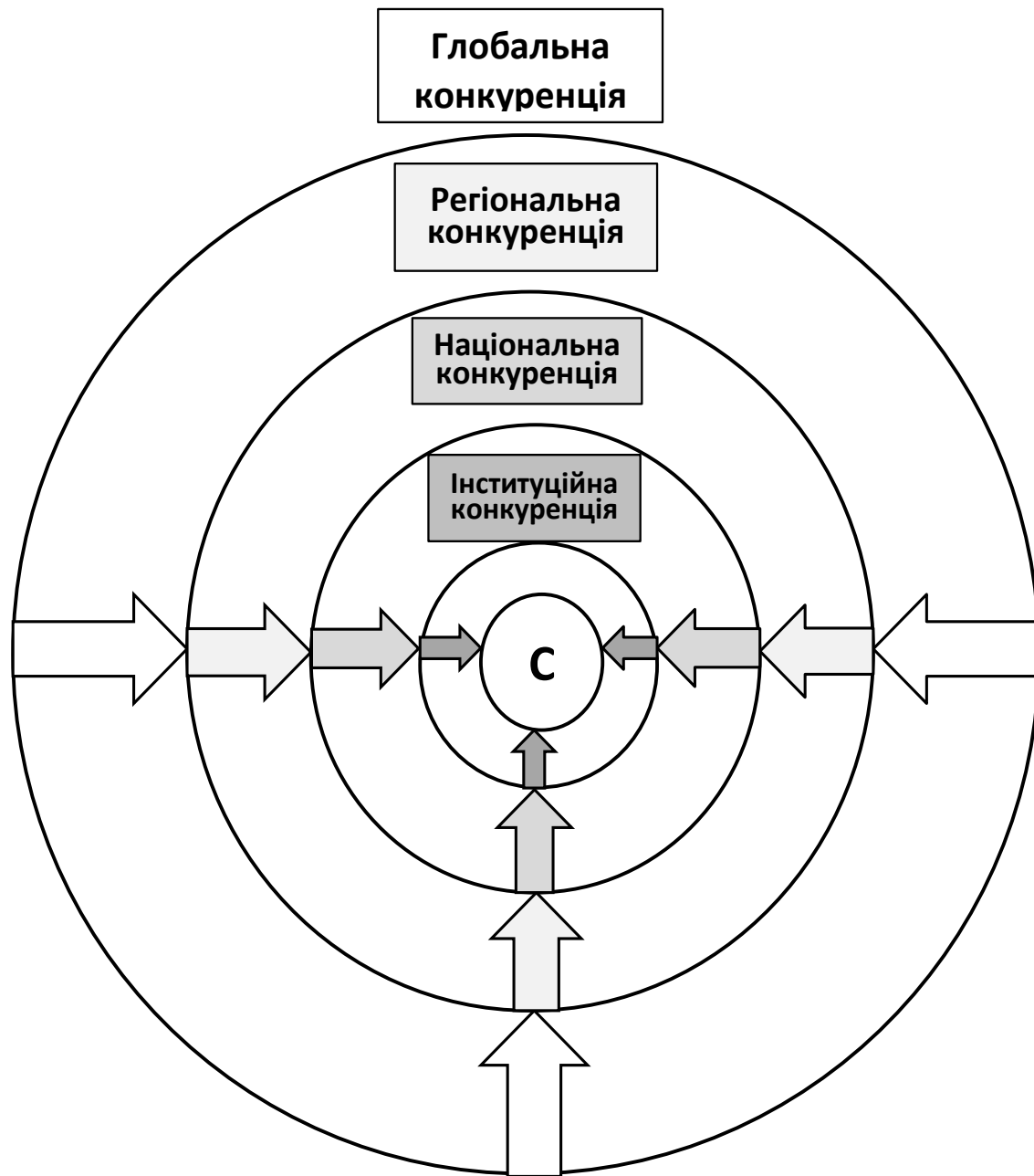
Enhancement & accountability

IQA: SMART goals from mission & strategy through action plans and monitoring by measuring realisation via indicators

QA in HE
quality as added value

Конкуренція як
контексту-
альний
чинник
мотивації
суб'єкта

Порівняння мотивації та ефективності сумірних за ресурсами країн

№	Характеристика країни	Сполучене Королівство	Україна
1	2	3	4
1	Населення, млн	64,7	44,8
2	Площа, тис. км ²	315,1	603,5
3	Сукупний ВВП, трлн дол. ПКС	2,5	0,3
4	ВВП на душу населення, тис. дол. ПКС	38,7	7,4
5	Кількість закладів університетського типу	156	398+221=619 (без коледжів)
6	Присутність у Шанхайському рейтингу, топ-800	50 закладів	-
7	Найвище місце за Шанхайським рейтингом	3-те місце Ун. Кембриджа	-

Порівняння мотивації та ефективності сумірних за ресурсами країн

№	Характеристика країни	Сполучене Королівство	Україна
1	2	3	4
1	Системне послуговування рейтингами («Шанхайський», «Таймс», «К'юЕс) в освітній політиці та врядуванні	Так	Ні
2	У 5-ть найкращих університетів нормативно спрямовується 30 % фінансування R&D у вищій освіті (Стівен Адам, експерт Ради Європи, ЄФП)	Так	Ні
3	Бажання країни точно знати найкращі, посередні та слабкі університети	Так	Ні
4	Запровадження додаткових національних квазірейтингів – рамок досконалих досліджень і викладання REF і TEF (золоті, срібні, бронзові медалі та без медалей)	Так	Ні
5	Наявність асоціації провідних університетів (Сполучене Королівство – Расселська група (24)	Так 2/3 R&D у ВО	Ні

Стандарти
(убезпечення)

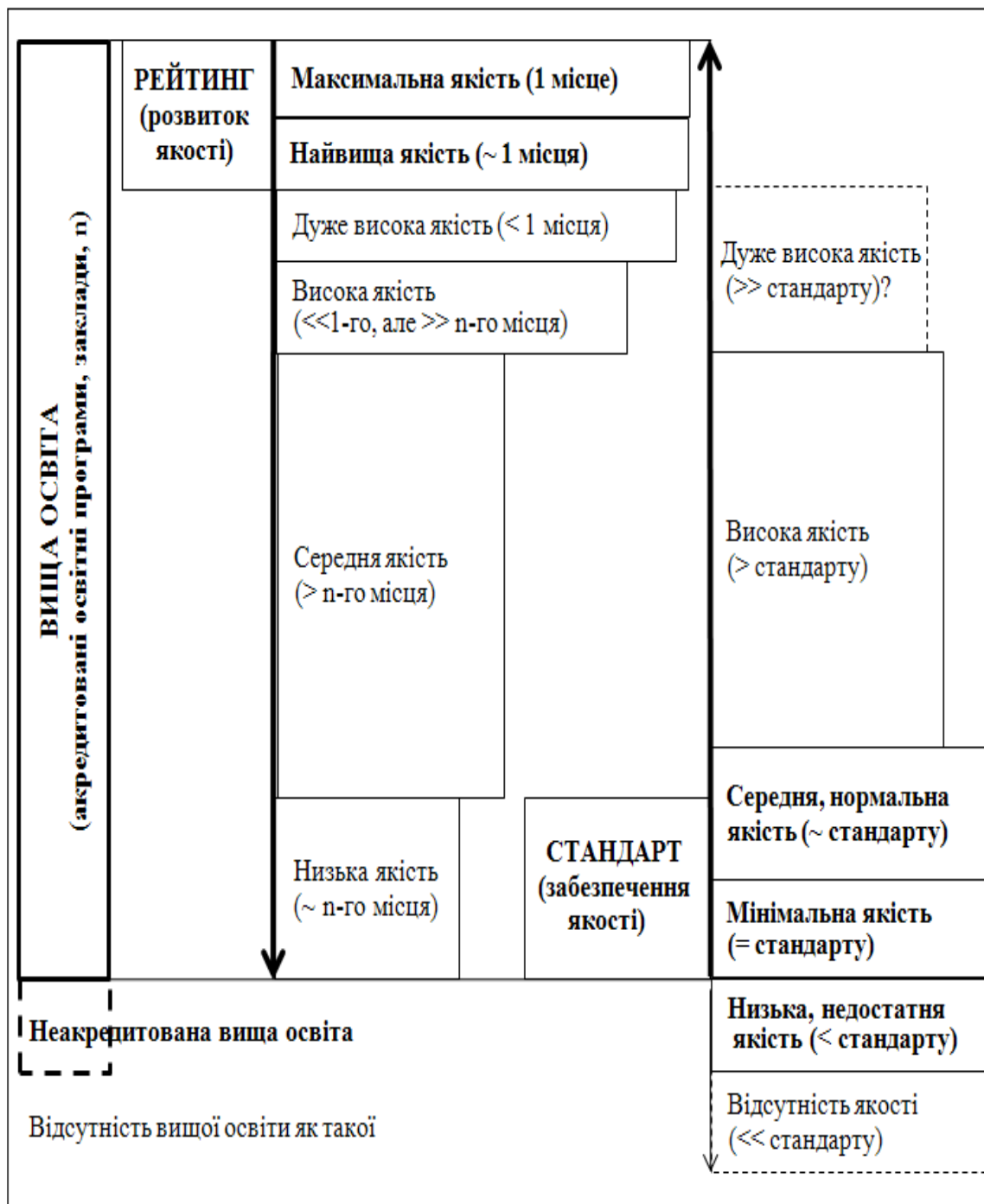
і

рейтинги
(розвиток)
вищої освіти

Низькоукладна

і

високоукладна
вища освіта

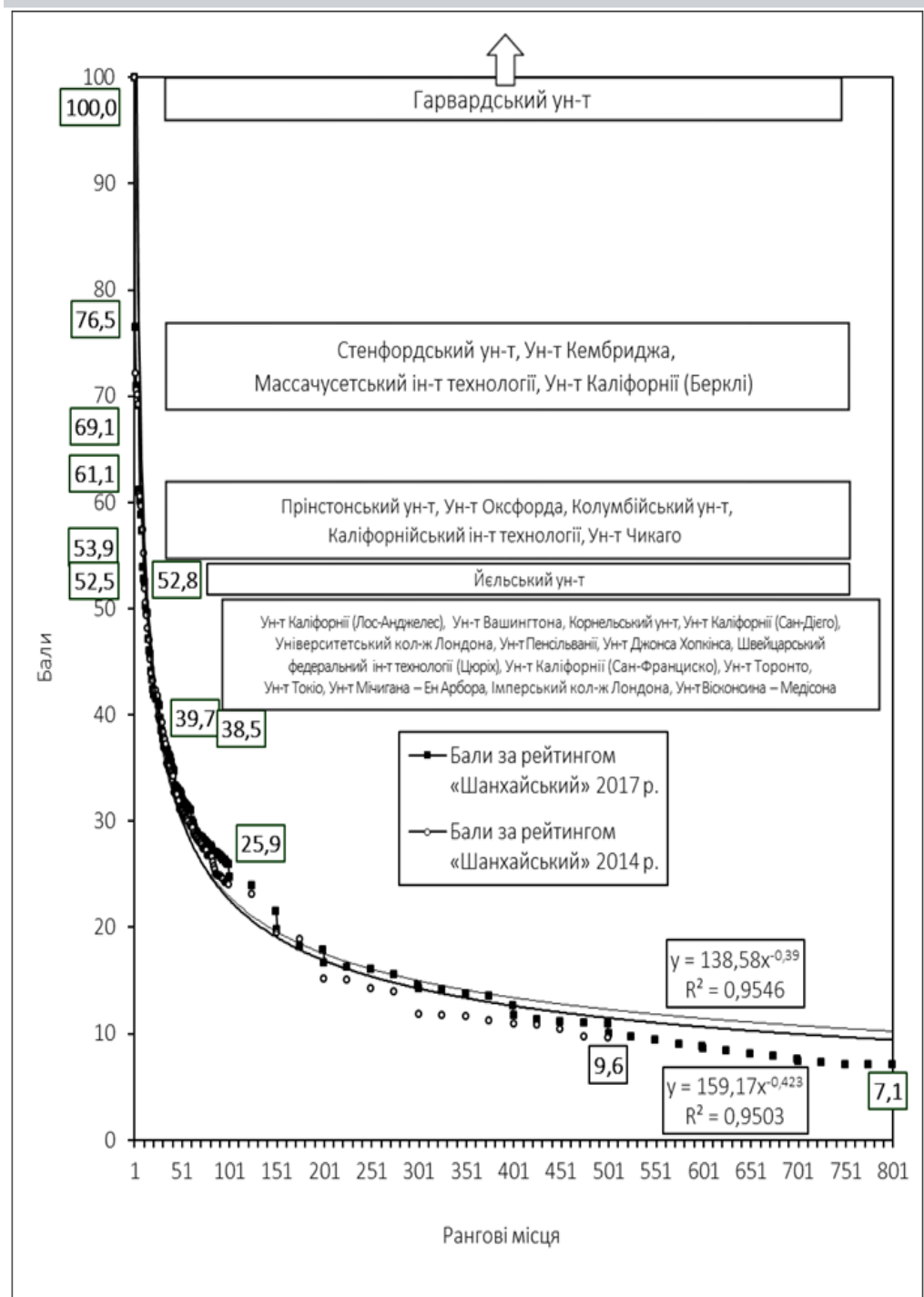

Ранговий розподіл університетів за Шанхайським рейтингом (високоукладна вища освіта).

Національні індекси
нобелівських
лауреатів:

Сполучене
Королівство – 5,7
(Ун. Кембриджа – 90)
Україна – 0,16
(«порочне» коло).

Закон зв'язку
складності та
самостійності в освіті

Рейтингова мотивація

Лідер VS Аутсайдер

Аутсайдер:

- **сонація**
- **ліквідація**

Креативна мотивація академічного персоналу (для діяльності в зоні стійкого розвитку, успіху)

**Креативна мотивація як заохочення, надихання
(у Законі України «Про вищу освіту»)**

- Автономія (академічна)
- Академічна свобода
- Доплати і надбавки за наукові ступені, вчені звання, професійні звання
- Права академічного персоналу

Виконавча мотивація академічного персоналу (для діяльності в зоні антикризового функціонування)

**Виконавча мотивація як стимулювання, спонукання
(у Законі України «Про вищу освіту»)**

- Конкурсне заміщення посад
- Обмеження терміну перебування на керівних посадах
- Обов'язки академічного персоналу

Креативна мотивація VS Виконавчої мотивації академічного персоналу

Креативна мотивація (як заохочення, надихання) –
ініціативний, інноваційний, безперервний,
стійкий конкурентоспроможний розвиток

VS

Виконавча мотивація (як стимулювання, спонукання) –
мінімально необхідне функціонування
від кризи до кризи

Дихотомія якості, стандарту, мотивації

№	Критерій співставлення	Якість	Стандарт	Мотивація
1	Норма	Якість-визначеність	Стандарт-сутність	Мотивація-стимулювання (виконання, функціонування)
2	Досконалість (вище норми)	Якість-відповідність (досконалість)	Стандарт-справність (досконалість)	Мотивація-заохочення (удосконалення, розвитку)

Примітка: Конкуренція відбувається на рівні, що вищий за норму

Креативна мотивація & Закон зв'язку складності і самотійності в освіті

Креативна мотивація (як заохочення, надихання) – ініціативний, інноваційний, безперервний, стійкий конкурентоспроможний розвиток

&

Закон зв'язку складності та самотійності в освіті – креативна мотивація в основі дії закону як на особистому, так і на інституційному рівнях

Мотиваційна місія системи забезпечення якості вищої освіти

Законом України «Про вищу освіту» запроваджена система забезпечення якості вищої освіти (СЗЯВО), яка сумісна з **ESR** і включає:

- систему внутрішнього забезпечення якості, що становить основу СЗЯВО і спирається як на виконавчу мотивацію «культури якості», так і креативну мотивацію «культури досконалої якості»
- систему зовнішнього забезпечення якості, що на відміну від традиційного контролю виконання (мономотиваційного) несе дуальну мотивацію (як креативну, так і виконавчу)
- НАЗЯВО – комплексний (дуальний) мотиватор як креативної, так і виконавчої діяльності.

Мотиваційна місія Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти

Конкурсна комісія щодо обрання членів НАЗЯВО:

- з 9 членів 4 представляють G4 –консультативну групу супроводу Болонського процесу (EUA, EURASHE, ENQA, ESU), проект Положення щодо конкурсного обрання членів на розгляді Уряду.
- **Тіа Лукконен** – член Конкурсної комісії

НАЗЯВО – комплексний (дуальний) мотиватор як креативної, так і виконавчої діяльності **через акредитацію, критерії ретингування.**

Мотиваційна місія університетських рейтингів

- Міжнародні університетські рейтинги (ARWU, TIMES, QS).
- Національний рейтинг закладів вищої освіти (відсутній)
- Покликані:
заохочувати (кращих і надалі бути кращими)
спонукати (відсталих ставати кращими або
зайнятися іншою діяльністю)

Університетські демотиваційні фактори, що мають долати стейкхолдери

- Брак реальної університетської **конкуренції і рейтингового оцінювання**
- Перевантаження академічного персоналу **викладацькою** діяльністю, що не ґрунтується на дослідженнях і розробках
- **дослідницько-викладацький дисбаланс** у реальній діяльності академічного персоналу, що номінально висококваліфікований (понад 70 % усіх в Україні кандидатів і докторів наук)
- Неконкурентна заробітна **плата**
- Мала частка **самостійності** студентів у навчанні
- Відсутність необхідної і достатньої навчальної та дослідницької **інфраструктури**
- Дефіцит **навчання/розвитку** академічного персоналу

Дякую за увагу!

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union